korektsiinoi pedahohiky: vyznachennia predmetu nauky // Naukovyi chasopys NPU im. M.P. Drahomanova. Seriia: Korektsiina pedahohika. 7. **Synov V.M.** (2020) Psykholohichni osnovy sotsializatsii ditei z osoblyvymy potrebamy. Kyiv: NPU imeni M.P. Drahomanova. 8. **Synov V.M.** (2018) Intehratyvni pidkhody u defektolohii. Kyiv: Naukovyi tsentr defektolohii. 9. **Synov V.M.** (2021) Metodolohiia spetsialnoi pedahohiky. Kharkiv: Vydavnychyi dim «Osvita», 2021. 10. **Synov V.M.,** ta kolektyv avtoriv (2019) Teoretychni aspekty korektsiinoi roboty. Lviv: LNU imeni Ivana Franka. 11. **Synov V.M.** (2022) Innovatsii u navchanni ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy. Odesa: Vydavnytstvo «Humanitarni nauky». 12. **Sheremet M.K.** (2016) Osvitno-psykholohichna intehratsiia shkoliariv iz psykhofizychnymy porushenniamy v suchasnykh umovakh Ukrainy // Aktualni pytannia korektsiinoi osvity. S. 323–344. 13. **Shevtsov A.H.** (2004) Nova stratehiia rozvytku korektsiinoi pedahohiky v Ukraini // Defektolohiia. №2. S. 6–11.

Nataliia Savinova, Mariia Berehova Methodology and Theory of Research in the Field of Defectology in the Works of V.M. Synyov

The article is dedicated to the analysis of methodological and theoretical approaches developed by V.M. Synyov, which have become foundational in shaping modern defectology and corrective pedagogy. The author focuses on the concepts of habilitation and rehabilitation, which form the basis of corrective work with individuals who have special educational needs due to psychophysical disorders.

The article elaborates on the role of the systemic approach proposed by Synyov, which integrates biological and social aspects of development, contributing to a deeper understanding of the educational and social needs of such individuals. Special attention is given to the psychological mechanisms of divergence and convergence that determine the interaction between human biological potential and the social conditions of development.

It examines the influence of Synyov's ideas on the formation of inclusive education and the adaptation of pedagogical methodologies to modern requirements. Practical aspects of applying his theories are discussed as the foundation for developing effective educational programs and rehabilitation technologies. Synyov's scientific approach not only enhances the methodology of research in the field of defectology but also improves the quality of social support for individuals with health limitations.

The article's findings are significant for the further development of defectology as an interdisciplinary field of science. The conclusions integrate classical ideas and modern innovations, fostering new pathways for theoretical understanding and practical application of Synyov's scientific heritage in the context of current challenges in inclusive education and corrective pedagogy.

Keywords: Viktor Synyov, defectology, corrective pedagogy, habilitation, rehabilitation, inclusive education, systemic approach, psychophysical development, socialization, special educational needs.

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2025.48.21
УДК 376-056.262:159.923]:929(477)"1940/2025"Синьов В.М.

Є. П. Синьова
ev_sineva@hotmail.com
https://orcid.org/0000-0001-5424-341X
І. О. Сасіна
sasina.prof@gmail.com
https://orcid.org/0000-0001-8046-5083

ВПЛИВ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ АКАДЕМІКА ВІКТОРА СИНЬОВА НА РОЗВИТОК ТЕОРІЇ ОСОБИСТОСТІ У ТИФЛОПСИХОЛОГІЇ

У статті розглядаються наукові підходи академіка В. Синьова до формування особистісних потенціалів осіб з особливими освітніми потребами, зокрема і в умовах зорової депривації. Підкреслюється важливість комплексного формування якостей особистості, які оптимізують розвиток когнітивних можливостей, сприяють розвитку пізнавальних інтересів, критичного мислення та самостійності.

Теоретико-методологічні засади концепції В. Синьова узгоджуються з концепціями гуманістичної психології, а його наукові доробки стали основою сучасних національних досліджень у сфері розвитку особистості осіб з функціональними обмеженнями, зокрема осіб з порушеннями зору. На формування наукових позицій В. Синьова у розробці теорії особистості вплинуло вчення Л. Виготського про культурно-історичній розвиток людства.

У статті представлені результати теоретико-методологічного дослідження В. Синьова про наявність загальних та специфічних закономірностей у розвитку особистості в умовах дизонтогенезу. Творче опрацювання, розроблених В. Синьовим позицій з точки зору впливу порушення зору на цей процес, дозволило нам їх

конкретизувати та розвинути. Зокрема, в матеріалах докторської дисертації Є. Синьової були визначені специфічні закономірності психічного розвитку особистості в умовах зорової депривації, які надалі були покладені в основу концепції формування особистості при порушеннях зору. У сучасній тифлопсихології цей процес розглядається через здійснення комплексної корекційно-компенсаторної роботи, яка включає наступні напрями: профілактичний, корекційний, соціальної інтеграції та самореалізації.

У статті наголошується на необхідності подальшого дослідження впливу наукових підходів В. Синьова на розвиток особистості у контексті сучасних освітніх реформ та тенденцій, включаючи індивідуалізацію навчання, розвиток «м'яких навичок», самопізнання, саморегуляцію, самореалізацію та креативність.

Ключові слова: особистість, особистісні потенціали, особливі освітні потреби, дизонтогенез, порушення зору, зорова депривація, загальні та специфічні закономірності, корекційно-компенсаторна робота, освітній процес.

Постановка проблеми. Формування особистісних потенціалів, згідно з дослідженнями В. Синьова, здійснюється у дітей з особливими освітніми потребами у тісному взаємозв'язку з розвитком пізнавальної діяльності. У своєму докторському дисертаційному дослідженні науковець зазначає, що одним із ключових напрямів виховання особистості є комплексний процес формування особистісних якостей, які сприяють оптимізації розумової діяльності. Зокрема, цей процес стимулює розвиток пізнавальних інтересів, критичного мислення, самостійності, адаптації та самореалізації у різних сферах життя. В умовах активних освітніх трансформацій та впровадження нових освітніх стандартів дослідження В. Синьова щодо формування особистісних потенціалів набувають особливої актуальності.

Теоретико-методологічні аспекти формування особистісних потенціалів людини, згідно з дослідженнями В. Синьова, співзвучні з основними положеннями гуманістичної психології (А. Маслоу, К. Роджерс). У своїй теорії ієрархії потреб А. Маслоу визначив самореалізацію як найвищий рівень розвитку особистості, підкреслюючи, що кожна людина має внутрішній потенціал для досягнення власних цілей та повної реалізації можливостей (А. Маслоу, 1943). Розвиваючи ці ідеї, В. Синьов у своїх дослідженнях зазначає, що цілеспрямований корекційно-педагогічний вплив як у межах освітніх закладів, так і поза ними, відіграє ключову роль у забезпеченні можливості осіб з особливими освітніми потребами досягати максимально значущих соціальних і особистісних результатів, зокрема у напрямку самореалізації в суспільстві (В. Синьов, 2025).

Науковець особливу увагу приділяє концепції самоактуалізації К. Роджерса, згідно з якою кожна людина має вроджену тенденцію до реалізації своїх потенційних можливостей. Ця тенденція спрямована на покращення якості життя та створення сприятливого середовища для розвитку особистісного потенціалу. В. Синьов у своїх дослідженнях підкреслює, що адаптація освітнього середовища та ефективний освітньо-корекційний вплив є ключовими факторами формування потенційних можливостей дитини, допомагаючи їй успішно адаптуватися до реальних умов соціального середовища (В. Синьов, 2025).

Аналіз досліджень і публікацій.

У формуванні особистісних потенціалів людей з функціональними обмеженнями здоров'я, зокрема й осіб з порушеннями зору, сучасні вітчизняні дослідження спираються на наукові підходи В. Синьова, які охоплюють широкий спектр методологічних і практичних аспектів освітньої діяльності та психології впливу на цей процес (В. Синьов, 2010).

Питання формування особистісних потенціалів досліджувалась вченим при розробці та удосконаленні концепції про загальні та специфічні закономірності психічного розвитку в умовах зорової депривації, теорії про корекційно-компенсаторну спрямованість освітнього процесу, положення про соціалізацію осіб із особливими освітніми потребами тощо.

Спираючись на наукові підходи В. Синьова, нами узагальнено сучасні знання про вплив порушень зору на становлення особистості. Доведено, що порушення психічних функцій та соціальних зв'язків у осіб із глибокими порушеннями зору можуть мати негативні наслідки для їхнього особистісного розвитку, що, своєю чергою, спричиняє формування характерологічних рис, які негативно проявляються у соціальній взаємодії. Крім того, розкрито ключові особливості процесу формування особистісного потенціалу у дітей із порушеннями зору та обґрунтовано психолого-педагогічні умови, що забезпечують його ефективний розвиток (Є. Синьова, 2012).

Окремі аспекти наукових підходів В. Синьова щодо формування особистісного потенціалу стали предметом дослідження провідних тифлопедагогів та тифлопсихологів, серед яких С. Власенко, К. Глушенко, Т. Гребенюк, К. Довгопола, В. Кобильченко, Т. Костенко, Г. Мустафаєв, І. Сасіна, Ю. Тімакова, С. Федоренко та інші. Їхні дослідження поглиблюють розуміння особливостей розвитку особистості в умовах порушень зору, сприяють створенню сприятливого освітнього середовища та удосконаленню корекційно-розвиткової роботи (Є. Синьова, 2012).

Мета дослідження: проаналізувати вплив наукових підходів академіка В. Синьова на процес формування особистості осіб з порушеннями зору.

Виклад матеріалу дослідження

У своїх роботах В. Синьов акцентує увагу на важливості соціалізації, адаптації та розвитку особистості через призму корекційної спрямованості освітнього процесу. Він розробив концепції, що спрямовані на оптимізацію умов для максимальної реалізації потенціалу кожної особистості з урахуванням її індивідуальних особливостей та потреб (В. Синьов, 2003; 2010). Дослідження В. Синьова охоплюють різні аспекти формування особистісних потенціалів: від раннього віку до розвитку мотивації в навчанні та професійної підготовки до самостійного життя. Завдяки його внеску, спеціальна освіта та психологія отримали нові напрямки розвитку, які допомагають людям з функціональними обмеженнями здоров'я досягати успіху та самореалізації.

Наукові підходи В. Синьова до проблеми формування особистісних потенціалів ґрунтуються на культурно-історичній теорії Л. Виготського, в якій акцентується увага на взаємозв'язку біологічних і соціальних аспектів розвитку особистості. Зокрема, В. Синьов підкреслює, що зовнішні умови психічного розвитку особистості повинні відповідати її внутрішнім особливостям. Отже психічний розвиток особи з особливими освітніми потребами значною мірою залежить від соціальної взаємодії у процесі засвоєння культурних норм, цінностей та способів діяльності (В. Синьов, 2025).

Таким чином, відповідно до концепції В. Синьова, особистість формується не ізольовано, а в процесі активного соціальної взаємодії та культурного розвитку. Виховання та освітнє середовище відіграють вирішальну роль у становленні особистісного потенціалу, забезпечуючи умови для повноцінної адаптації та самореалізації особи.

Визначені В. Синьовим положення дозволили зробити висновок про те, що порушення зору, відбиваючись на формуванні особистості, «в цілому не змінюють увесь хід її розвитку», а підкоряються тим самим загальним закономірностям, що й у дітей з нормотиповим розвитком. Зокрема, це пов'язане з послідовністю проходження вікових етапів, які не змінюються, а лише набувають кількісних та якісних своєрідностей; гетерохронії (нерівномірності) психічного розвитку та наявності сенситивних періодів для формування основних навичок; взаємозалежності когнітивного, емоційного та соціального розвитку тощо. Однак цей процес має низку специфічних особливостей, зумовлених сенсорною депривацією. При цьому в дослідженнях В. Синьова підкреслюється наявність внутрішніх механізмів розвитку людини при порушеннях зору, які забезпечуються через компенсаторно-корекційні впливи у трьох напрямах: профілактичному, корекційному, соціальної інтеграції та самореалізації (В. Синьов & Є. Синьова, 2008). Розглянемо детальніше процес формування особистісних потенціалів у осіб з порушеннями зору на кожному із зазначених напрямів.

Суть профілактичного напряму полягає у попередженні виникнення дезадаптивних рис особистості та соціально небажаних моделей поведінки; профілактиці емоційних розладів, пов'язаних із сенсорною депривацією.

Корекційний напрям розглядається як: подолання негативних наслідків гіперопіки чи завищеної вимогливості у сімейному вихованні; корекція негативних змін у структурі та функціонуванні особистості; моделювання та закріплення соціально прийнятних форм поведінки.

Напрям соціальної інтеграції та самореалізації визначається як: вироблення компенсаторних пристосувань у накопиченні знань, умінь та навичок, що підвищують ефективність реабілітації та інтеграції; формування спеціальних навчальних стратегій; оптимізація процесів соціальної інтеграції; створення ефективних механізмів самореалізації.

В. Синьов надає ключове значення реалізації завдань профілактичного напряму науково-педагогічного супроводу у системі раннього втручання, вважаючи, що це сприятиме забезпеченню конституційних прав та можливостей дітей з особливими освітніми потребами (В. Синьов &А. Шевцов,

2004).

В. Синьов зазначає, що втрата зору суттєво порушує взаємодію дитини з навколишнім світом, причому ці наслідки є більш вираженими порівняно з глухотою чи затримкою психічного розвитку. Обмежуючи отримання сенсорних вражень, сліпота вторинно впливає не лише на пізнавальний розвиток, але й на фізичну активність, що значно ускладнює формування нових нейронних зв'язків (В. Синьов & Є. Синьова, 2008).

Для активізації та розвитку слухового та дотикового сприймання, які з віком частково компенсують втрачену функцію зору у дітей, важлива роль відводиться цілеспрямованій діяльності під керівництвом дорослого. Розвиваючись і стаючи більш диференційованими, слухові та дотикові відчуття сприяють розвитку мовлення та спільно забезпечують формування предметних уявлень.

Проте, розвиток слухового сприймання у незрячої дитини раннього віку має свої особливості, пов'язані з відсутністю зорового сприймання (або суттєвим його обмеженням) та недостатнім тактильним підкріпленням. У зрячих дітей розвиток тактильних відчуттів стимулюється виконанням цілеспрямованої маніпулятивної та предметно-практичної діяльності, які є наслідком розвитку потребово-мотиваційної сфери як основи психічної та фізичної активності.

Відсутність або значне зниження зору гальмує формування цих компонентів психічної активності, що призводить до зниження рухової активності дитини. Це також якісно змінює розвиток її дотикового сприймання, які в нормі уточнюють слухові сприймання під час діяльності. Саме тому активне включення дитини з порушеннями зору в цілеспрямовану полісенсорну діяльність тифлопедагогами та тифлопсихологами є важливим завданням щодо профілактики виникнення вторинних відхилень у її розвитку (В. Синьов & Є. Синьова, 2008).

Ці аспекти зокрема обґрунтовують одну із важливих специфічних закономірностей розвитку психіки виділених В. Синьовим та Є. Синьовою «інтенсивність розвитку психіки та особистості при аномаліях залежить від спеціальних педагогічних умов, що враховують специфічні особливості психічної діяльності конкретної аномальної дитини та оптимізують корекційно-компенсаторні процеси, забезпечують профілактику негативних вторинних новоутворень у різних підструктурах особистості» (В. Синьов & Є. Синьова, 2008).

Корекційний напрям розглядається як подолання негативних наслідків гіперопіки чи завищеної вимогливості у сімейному вихованні; корекція негативних змін у структурі та функціонуванні особистості; моделювання та закріплення соціально прийнятних форм поведінки.

Важливими завданнями корекційного напряму формування особистості при зоровій депривації є:

– поведінкова корекція, що полягає в усунені негативних проявів, зумовлених обмеженим соціальним досвідом та труднощами в розумінні причинно-наслідкових зв'язків через порушення зору;

– розвиток і корекція складових спрямованості особистості, а саме формування адекватних потреб, інтересів, мотивів, життєвих планів, самооцінки та установок на інвалідність;

– корекція афективно-емоційної сфери.

Результати наших досліджень щодо взаємостосунків у колективах осіб з порушеннями зору свідчать, що їхні особливості зумовлені такими факторами, як глибина та час втрати зору, стать, вік і рівень освіти. Це підтверджує адаптовані нами до контингенту дітей з порушеннями зору специфічні закономірності: « ...розвиток аномальної дитини залежить від часу виникнення дефекту, ступеня його вираженості та якісних особливостей» (Є. Синьова, 2012). При цьому для осіб з порушеннями зору, які перебували у спеціальних закладах освіти характерна завищена самооцінка, а в умовах інклюзивного середовища – занижена. З огляду на визначальну роль самооцінки у соціальній адаптації та самореалізації, постає необхідність проведення цілеспрямованої корекційної роботи щодо її формування (Є. Синьова & І. Сасіна, 2005).

У реалізації завдань корекційного напряму В. Синьов та В. Бондар наголошують на ключовій ролі сім'ї як найближчого соціального оточення дитини з особливими освітніми потребами, що має значний вплив на формування її особистості. Вчені пояснюють важливість сімейного середовища залежністю дитини від допомоги дорослих, їхньої здатності та бажання підтримувати її прагнення до діяльності, заохочувати успіхи та реагувати на провини. Вплив сім'ї є спонукальною силою, що регулює поведінку та стимулює психічний розвиток дитини (В. Синьов & В. Бондар, 2010.).

Разом з тим, В. Синьов зазначає, що неадекватна самооцінка часто є наслідком особливостей сімейного виховання, зокрема надмірного акцентування на неспроможності дитини, постійного негативного оцінювання її поведінки, пред'явлення завищених вимог, з покаранням за невиконання завдань, або ж, навпаки, гіперопіки, що значно обмежує самостійність дитини. Така самооцінка суттєво впливає на процес та результати навчання, адже (особливо при надмірній вимогливості) будь-яке звернення до себе може сприйматися дитиною як стрес, викликаючи захисне гальмування («заціпеніння») або бурхливу невротичну реакцію (В. Синьов, 2009).

Найбільша кількість досліджень у тифлопсихології, присвячених формуванню особистості, реалізуються у межах напряму соціальної інтеграції та самореалізації, що пояснюється впливом культурно-історичної теорії розвитку особистості Л. Виготського. Як зазначає В. Синьов (2010): «Становлення спроможності людини виконувати свої різноманітні соціальні функції, тобто її абілітація (від латинського habilitas придатність), відбувається у системній взаємодії двох процесів, перебіг яких триває все життя, онтогенезу (психофізичного розвитку організму) та соціалізації (входження індивіда у соціальне оточення)».

Вчений зазначає (В. Синьов, 2008), що детермінанти порушень процесу соціалізації характеризуються значною різноманітністю. Вони можуть бути зумовлені як біологічними чинниками, зокрема різними формами дизонтогенезу (незрілість психічних функцій, дефіцитарний розвиток, дисгармонійне формування особистості, асинхронія розвитку), так і соціальними факторами, а саме:

- педагогічна занедбаність;
- негативний вплив соціального середовища (насамперед найближчого);
- дидактогенні ускладнення поведінки, що спричинені помилками освітнього процесу (надмірні навчальні навантаження, хронічний стрес у навчальному середовищі, булінг з боку педагогів, неправильно підібрані методики навчання, систематичне необ'єктивне оцінювання).
- фрустрація базових соціогенних потреб, що проявляється у неможливості через різні причини (соціальні бар'єри, недосконалість інклюзивного середовища, стереотипне ставлення однолітків і педагогів) задовольняти потребу у самореалізації.

Важливе значення В. Синьов у своїх роботах приділяє дотриманню дидактичних принципів у навчанні дітей з особливими освітніми потребами, оскільки освітній процес для даної категорії осіб не лише має відповідати індивідуальним можливостям та потребам дітей, а й сприяти їхній інтеграції в соціальне середовище.

Розглянемо дидактичні умови, які підсилюють значення корекційної роботи (В. Синьов, 2009):

- активізація навчального процесу сприяє залученню дітей до активної навчальної діяльності, розвиває комунікативні навички, підвищує мотивацію до навчання та взаємодії з однолітками;
- використання практичного досвіду в освітньому процесі допомагає дітям краще засвоювати навчальний матеріал через практичні вправи та життєві ситуації, що сприяє їхній адаптації у суспільстві;
- програмоване та алгоритмізоване навчання сприяє поетапному засвоєнню знань, розвитку логічного мислення та організації освітнього процесу, що полегшує сприйняття інформації та її застосування у соціальних умовах;
- підвищення самостійності дозволяє дітям краще орієнтуватися в соціальних ситуаціях, приймати рішення та взаємодіяти з оточенням;
- прийом порівняння допомагає учням визначати відмінності та спільні риси, що сприяє формуванню критичного мислення та розвитку комунікативних здібностей;
- використання засобів наочності (візуальних матеріалів) сприяє кращому розумінню та запам'ятовуванню інформації та подальшому використанню її у самостійному житті;
- диференційований підхід забезпечує підбір завдань з урахуванням можливостей дітей, що у свою чергу дозволяє дитині відчути успіх від виконуваної діяльності.

Є. Синьова продовжила розпочаті В. Синьовим дослідження особливостей формування особистісних потенціалів у процесі соціальної інтеграції та самореалізації осіб з порушеннями зору як складної динамічної системи (Є. Синьова, 2012), що охоплює:

1) засвоєння знань про норми та правила поведінки;

2) формування переконань, які є підґрунтям для розвитку навичок адекватної поведінки;

3) становлення емоційного ставлення до життєвих ситуацій та міжособистісних відносин.

Однак цей процес характеризується специфічними особливостями переходу між етапами. Так, на першому етапі засвоєння знань про норми та правила поведінки діти з порушеннями зору часто мають значно обмежений попередній досвід спостереження за соціальною поведінкою та взаємодії в колективі. Це пов'язано з тим, що багато дітей з порушеннями зору починають отримувати цілеспрямований педагогічний вплив лише на етапі початкової освіти, минаючи заклади дошкільної освіти, де відбувається первинне набуття навичок соціальної поведінки та здійснюється корекційно-компенсаторний вплив з боку тифлопедагогів. В умовах сім'ї батьки нерідко відчувають брак знань щодо специфіки виховання дітей, використання ефективних методів і прийомів роботи з ними, а застосування власного досвіду виховання зрячих дітей часто є недоречним та неефективним у цьому контексті.

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. За результатами проведеного теоретико-методологічного дослідження можна стверджувати, що формування особистісних потенціалів розглядається як комплексний розвиток внутрішніх ресурсів, що сприяють саморозвитку, адаптації та реалізації особистості. Науковий інтерес до розвитку особистісних потенціалів осіб із порушеннями зору розглядається у дослідженнях В. Синьова та продовжується у сучасних дослідженнях, присвячених спеціальній педагогіці та психології. В основу підходів до формування особистісних потенціалів покладено культурно-історичну теорію розвитку особистості Л. Виготського, яка визначає, що соціальне середовище сприяє формуванню особистості. Формування особистісних потенціалів в осіб з порушеннями зору є предметом наукового інтересу як в Україні, так і за її межами. Цей процес здійснюється за трьома основними напрямами: профілактичним (запобігання дезадаптації), корекційним (подолання негативних особистісних проявів) та соціальної інтеграції та самореалізації (розвиток компенсаторних механізмів та соціальних навичок). Дослідження підкреслює необхідність подальшого вивчення впливу наукових підходів В. Синьова на формування ключових аспектів особистісних потенціалів у світлі сучасних тенденцій, таких як індивідуалізація навчання, розвиток «м'яких навичок», самопізнання, саморегуляція, самореалізація та креативність.

Список використаних джерел:

1. **Синьов, В. М.** (2025). *Вибрані праці: Збірник наукових праць* (В. П. Андрущенко, Г. М. Торбін, І. С. Маркусь та ін., ред.; І. О. Сасіна, упоряд.). УДУ імені Михайла Драгоманова. Київ. 408 с. 2. **Синьов, В. М.**, Синьова Є. П. (2008). Загальні та специфічні закономірності психічного розвитку дитини при нормальному та ушкодженому зорі. *Тифлопсихологія*. Київ. С. 43-50. 3. **Синьов, В. М.** (2009). Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Частина 2. Київ. 224 с. 4. **Синьов, В. М.** (2003). Основи пенітенціарної педагогіки та психології : посібник. *Біла Церква*. 101 с. 5. **Синьов, В. М.** (2010). Побудова науково-категоріального апарату у теорії корекційної педагогіки. *Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки: збірник наукових праць.* Київ. 2 (10). С. 5-25. 6. **Синьов, В. М.** (2008). Принципи організації системи освітньо-корекційних послуг особам з порушенням інтелекту. *Вісник Луганського Національного університету імені Т. Шевченка. Луганськ. 12(151). С.7-20.* 7**. Синьов, В. М.** (2010). Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії. Київ. 779 с. 8. **Синьов, В. М.,** Шевцов А. Г. (2004). Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні. *Дефектологія. (2). С. 6-10.* 9. **Синьова, Є. П.** (2012). Особливості розвитку та виховання особистості при глибоких порушеннях зору. *Монографія*. Київ. 442 с. 10. **Синьова, Є. П.**, Сасіна, І. О. (2005). Взаємостосунки в колективах осіб з глибокими порушеннями зору. Київ. 104 с. http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/33513 11. **Maslow, A. H.** (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50, 370-396. https://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm

References:

1. **Synov, V. M.** (2025). Vybrani pratsi: Zbirnyk naukovykh prats (V. P. Andrushchenko, H. M. Torbin, I. S. Markus ta in., red.; I. O. Sasina, uporiad.). UDU imeni Mykhaila Drahomanova. Kyiv. 408 s. [in Ukrainian]. 2. **Synov, V. M**., Synova Ye. P. (2008). Zahalni ta spetsyfichni zakonomirnosti psykhichnoho rozvytku dytyny pry normalnomu ta ushkodzhenomu zori. *Tyflopsykholohiia*. Kyiv. S. 43-50. [in Ukrainian]. 3. **Synov, V. M.** (2009). Korektsiina psykhopedahohika. Olihofrenopedahohika: pidruchnyk. Chastyna 2. Kyiv. 224 s. [in Ukrainian]. 4. **Synov, V. M.** (2003). Osnovy penitentsiarnoi pedahohiky ta psykholohii : posibnyk. Bila Tserkva. 101 s. [in Ukrainian]. 5. **Synov, V. M**. (2010). Pobudova naukovo-katehorialnoho aparatu u teorii korektsiinoi pedahohiky. *Sotsialno-psykholohichni problemy tyflopedahohiky: zbirnyk naukovykh prats*. Kyiv. 2 (10). S. 5-25. [in Ukrainian]. 6. **Synov, V.M.** (2008). Pryntsypy orhanizatsii systemy osvitno-korektsiinykh posluh osobam z porushenniam intelektu. *Visnyk Luhanskoho Natsionalnoho*

universytetu imeni T. Shevchenka. Luhansk. 12(151). S.7-20. [in Ukrainian]. 7. **Synov, V. M**. (2010). Psykholoho-pedahohichni problemy defektolohii ta penitentsiarii. Kyiv. 779 s. [in Ukrainian]. 8. **Synov, V. M.**, Shevtsov A. H. (2004). Nova stratehiia rozvytku korektsiinoi pedahohiky v Ukraini. Defektolohiia. (2). S. 6-10. [in Ukrainian]. 9. **Synova, Ye. P.** (2012).Osoblyvosti rozvytku ta vykhovannia osobystosti pry hlybokykh porushenniakh zoru. *Monohrafiia*. Kyiv. 442 s. [in Ukrainian]. 10. **Synova, Ye. P.**, Sasina, I. O. (2005). Vzaiemostosunky v kolektyvakh osib z hlybokymy porushenniamy zoru. Kyiv. 104 s. [in Ukrainian]. 11. **Maslow, A. H.** (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50, 370-396. [in English].

SYNOVA YE., SASINA I. INFLUENCE OF SCIENTIFIC VIEWS OF ACADEMICIAN VIKTOR SYNOV ON THE DEVELOPMENT OF PERSONALITY THEORY IN TYPHLOPSYCHOLOGY.

The article discusses the scientific approaches of Viktor Synov to the formation of personal potentials of people with special educational needs, including in the conditions of visual deprivation. The author emphasizes the importance of complex formation of personality qualities that optimize the development of cognitive abilities, promote the development of cognitive interests, critical thinking and independence. The theoretical and methodological foundations of Viktor Synov's concept are consistent with the concepts of humanistic psychology, and his scientific works have become the basis of modern national research in the field of personality development of persons with functional disabilities, in particular persons with visual impairments. The formation of Viktor Synov's scientific positions in the development of personality theory was influenced by Lev Vyhotskyi's doctrine of the cultural and historical development of humanity. The article presents the results of Viktor Synov's theoretical and methodological research on the existence of general and specific patterns in the development of personality in the conditions of dysontogenesis.

The creative processing of the positions developed by Viktor Synov in terms of the impact of visual impairment on this process allowed us to specify and develop them. In particular, the materials of Yevheniia Synova's doctoral dissertation identified specific patterns of mental development of a personality in conditions of visual deprivation, which later formed the basis of the concept of personality formation in visual impairment. In modern typhlopsychology, this process is considered through the implementation of comprehensive correctional and compensatory work, which includes the following areas: preventive, correctional, social integration and self-realization. The article emphasizes the need for further research on the impact of Viktor Synov's scientific approaches on personality development in the context of modern educational reforms and trends, including individualization of learning, development of “soft skills”, self-knowledge, self-regulation, self-realization and creativity.

Keywords: personality, personal potentials, special educational needs, dysontogenesis, visual impairment, visual deprivation, general and specific patterns, correctional and compensatory work, educational process.

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2025.48.22
УДК: 616.89-008.434:615.82]-053.5

А.А. Сомова
somovaasya3@gmail.com
https://orcid.org/0000-0002-6918-2418

ЛОГОПЕДИЧНИЙ МАСАЖ ЯК КОМПЛЕКСНИЙ НЕЙРОМОДУЛЮЮЧИЙ МЕТОД КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ, ПСИХІЧНИХ ТА МОТОРНИХ ФУНКЦІЙ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Наукова стаття присвячена обґрунтуванню сучасних підходів до корекції мовленнєвих, психічних та моторних функцій у дітей з порушеннями психофізичного розвитку, а саме з дизартрією, шляхом застосування комплексного нейромодулюючого логопедичного масажу. У дослідженні підкреслено, що інноваційність полягає не лише у використанні нових інструментів, а й у розробці цілісної моделі, яка поєднує анатомічні, нейрофізіологічні та психофізіологічні аспекти впливу. Логопедичний масаж розглядається як метод корекції, що здатен не лише нормалізувати м’язовий тонус, а й стимулювати формування нових нейронних зв’язків, поліпшувати мовленнєву моторну координацію та впливати на емоційно-вольову сферу. Акцент зроблено на відмові від вузького поділу масажу на активізуючий і розслабляючий, адже у комплексному підході важливо враховувати напрямок м’язових тяг, розташування кровоносних судин і лімфатичних вузлів, біологічно активні точки та специфіку фізіологічних процесів.

У статті окреслено, що перспективи подальших пошуків полягають у деталізації діагностичних критеріїв, дослідженні ефективності моделі визначення рівнів порушень м’язового тонусу та розробці індивідуальних корекційних стратегій на основі комплексного нейромодулюючого впливу. Подальша наукова робота буде